

NASTAVNA JEDINKA 4

SUKOB

Osnovna škola

Pravila za rješavanje sukoba

4.1 Sve je ok! Zaista? Koje probleme i sukobe možemo uočiti u našem razredu?

4.2 Tako mi to radimo Koja rješenja imamo za probleme?

4.3 Lista ideja Koja od rješenja preferira većina?

4.4 Naš skup pravila Kako formulišemo naša uobičajena pravila?

Nastavna jedinka 4: Ključni koncept – „Sukob” (za nivo osnovne škole)

Osnovne informacije za nastavnike: Rješavanje sukoba na osnovnoškolskoj razini

Svakodnevni školski život pruža mnogo primjera konfliktnih situacija. Većina konflikata temelji se na općim stavovima učenika i na njihovoj nemogućnosti da se nose s pritiskom. Nekoliko oglednih primjera sukobnih situacija:

- oduzimanje nečijih stvari;
- slučajno guranje ili dodirivanje;
- ići nekome na živce;
- ne dati mira ostalim kolegama u razredu;
- maltretirati jedni druge;
- teški oblici mobinga ili fizičkog/emocionalnog nasilja.

Učenici na nivou osnovne škole koriste strategije rješavanja sukoba koje su drugačije od strategija odraslih. Strategije isto tako variraju ovisno o dobi osnovnoškolaca. Mlađi učenici primjenjuju strategije koje uključuju fizičke reakcije (udaranje, itd.), agresivne reakcije, glasna verbalna argumentacija, traženje pomoći od odraslih, odlaženje s mjesta sukoba, popuštanje i rezigniranost, praviti se da se ništa nije dogodilo, ili učiniti neku simboličnu gestu (kao što je rukovanje, dar itd.).

Stariji osnovnoškolci (uzrasta 10 godina i više) koriste drugačije strategije rješavanja sukoba, kao što su: ignorisanje sukoba, razgovaranje jedni s drugima, traženje zajedničkog rješenja tako što se sagledaju obje perspektive, odgonetnuti ko je u pravu i ko je stoga „dobio“, pregovaranje dok svi ne budu zadovoljni s rješenjem.

Stručnjaci razlikuju tri glavna tipa rješavanja sukoba:

- fizičko rješavanje sukoba;
- jednostrano rješavanje sukoba (praviti se da se ništa nije dogodilo ili učiniti neku simboličnu gestu);
- kooperativno rješavanje sukoba (refleksivno razmišljanje ili sposobnost razmatranja dviju perspektiva).

Lekcije u ovoj nastavnoj jedinki uzimaju u obzir te strategije rješavanja sukoba i temelje se na uvidima u razvojnu psihologiju. One su ključni element u pomoći učenicima da razviju razumijevanje individualnih kao i općih društvenih problema i konflikata, i pomažu im da uoče razliku između javnih i privatnih dobara. Rješenja problema će uticati na veću skupinu ljudi ukoliko su problemi dio kategorije općih društvenih problema i konflikata i na isti bi način rješenje individualnog problema ili sukoba trebalo uticati na pojedinca i nikog više.

U osnovnoj školi, sukobi koji su gore opisani često su posljedica infrastrukture (nema dovoljno prostora), spola (odnosi dječaci-djevojčice), zajedničkog rada (različito tempo rada, različite razine, itd.) ili kao rezultat socijalnog ponašanja (ne dopuštanje nekome da završi sa svojim govorom). Kad se ove lekcije budu primjenjivale nastavnici moraju biti svjesni da stvari koje su teške za razred nisu nešto što se može obraditi u samo jednoj lekciji. Unatoč dogovoru oko pravila razredne komunikacije, problemi i sukobi i dalje se događaju. Stoga, sukobi i rješavanje sukoba, a ujedno i osviještenost o problemima koje se odvijaju u svakodnevnom školskom životu, stvari su na koje se treba često reagovati. Ukoliko učenici postanu aktivni učesnici u raspravi o uspostavi pravila, jedino će se tad moći identificirati s pravilima.

Cilj obrazovanja za demokratiju i ljudska prava jeste da se podupire razvoj sposobnosti u tri područja. Ova nastavna jedinka ima sljedeći profil sposobnosti:

Sposobnosti		
... politička analiza i procjena	... korištenje metoda	... donošenje političkih odluka i djelovanje
***	***	***

Pomoćni alat

U ovoj nastavnoj jedinki koristi se sljedeći alat iz kutije s alatom za učenike. Nastavnici moraju odlučiti hoće li neki ili svi učenici zahtijevati dodatnu pripremu za rad s tim alatima.

- Istraživanje u biblioteci
- Pretraživanje interneta
- Provođenje intervjua i anketa
- Tumačenje slika
- Mentalne mape
- Izrada postera
- Održavanje izložbi
- Planiranje i održavanje prezentacija
- Pripremanje slajdova u powerpoint prezentaciji
- Pisanje novinskih članaka
- Izvođenje predstava
- Održavanje debata

Nastavna jedinka 4: Sukob

Pravila pomažu da se riješe sukobi

Rješavanje sukoba na osnovnoškolskoj razini

Lekcija title	Odgojno-obrazovni ciljevi	Nastavni zadaci	Nastavni materijali	Metode
Prava lekcija: Sve je ok! Stvarno	Učenici razvijaju razumijevanje javnih i privatnih dobara identificirajući i razlikujući probleme koje uočavaju u razredu.	Učenici sakupljaju probleme (u mentalnoj mapi) i klasificiraju ih u kategorije općih problema i pojedinačnih problema.	Mali komadi papira, olovka, informacija o klasifikaciji o dviju kategorija problema.	Individualni rad, plenarna rasprava.
Lekcija 2: Tako mi to radimo	Učenici razmišljaju o mehanizmima o rješavanja sukoba i razvijaju razumijevanje raznih stajališta i različitih ličnosti i ponašanja.	Učenici daju svoja mišljenja o problemima i predlažu rješenja.	Stalak s papirom, olovke.	Grupni rad.
Lekcija 3: Lista ideja	Učenici uče kako formirati argumente u debati. Vježbaju raspravljanje za i protiv u raspravi i razumijevaju funkcionisanje većine.	Učenici prezentiraju prijedloge za rješenja i odlučuju o listi zajedničkih pravila u razredu.	Stalak s papirom, olovke.	Plenarna rasprava.
Lekcija 4: Skup naših pravila	Učenici razvijaju zajedničko razumijevanje i uče kako se identificirati sa zajedničkim dogovorom.	Učenici zapisuju zajednička pravila i označuju svoja imena na njih. Raspravljaju mehanizme kontrole i moguće posljedice.	Stalak s papirom, olovke.	Plenarna rasprava.

Lekcija 1

Sve je ok?! Stvarno!?

Koji problemi/sukobi se mogu uočiti u razredu?

Odgojno-obrazovni ciljevi	Učenici razvijaju razumijevanje javnih i privatnih dobara identificirajući i razlikujući probleme koje uočavaju u razredu.
Nastavni zadaci	Učenici sakupljaju probleme (u mentalnoj mapi) i klasificiraju ih u kategorije općih problema i pojedinačnih problema.
Nastavni materijali	Mali komadi papira, olovka, informacija o klasifikaciji o dvije kategorije problema.
Metode	Individualni rad, plenarna rasprava.

Opis lekcije

Nastavnik zapisuje naslov lekcije „Sve je u redu! Stvarno?“ na tablu. Učenici dobivaju zadatak da razmisle o svim stvarima za koje smatraju da nisu u redu u razredu. Kada im se da taj zadatak, nastavnici bi trebali istaknuti različita područja u kojima mogu nastati problemi:

- prilikom saradnje s kolegama iz razreda;
- između djevojčica i dječaka;
- kada se stvari dijele – poput istog stola i iste sobe;
- biti prijatelj s nekime.

Učenici zapisuju probleme i sukobe koje se sjete na male komadiće papira i onda pojedinačno izlaze pred tablu i zapisuju ih na tablu.

Nakon što su se svi komadići papira stavili na tablu, učenici se sjedaju u krug ispred table.

Sljedeći korak, nastavnik bi trebao istaknuti da postoje dva tipa problema – individualni problemi i zajednički problemi. Nastavnik iznosi nekoliko primjera za svaki tip: na primjer, velika buka u razredu bila bi zajednički problem, ali ne dati dovoljno prostora za stolom trebao bi biti pojedinačni problem. Nastavnik pregleda probleme koje su na tabli i pokušava navesti učenike da razvrstaju probleme u pravilne kategorije. Kako bi učenici to i učinili, nastavnik je pripremio listu papira s kratkim objašnjenjem o „zajedničkim problemima i sukobima“ i „individualnim problemima i sukobima“. Nastavnik ih lijepi na vrh table kako bi se formirale dvije kolone.

Nakon što su učenici završili sa sortiranjem problema i sukobima, nastavnik započinje raspravu o tome koji se od problema mogu jednostavno riješiti.

Lekcija 2

Tako mi to radimo

Koja rješenja imamo za probleme?

Odgajno-obrazovni ciljevi	Učenici razmišljaju o mehanizmima o rješavanja sukoba i razvijaju razumijevanje raznih stajališta i različitih ličnosti i ponašanja
Nastavni zadaci	Učenici daju svoja mišljenja o problemima i predlažu rješenja.
Nastavni materijali	Stalac s papirom, olovke.
Metode	Grupni rad

Opis lekcije

Nastavnik ponovno prezentira listu problema i sukoba iz prve lekcije. Učenici sjedaju u grupama od po četiri. Učenici odabiru dva problema i sukoba s liste za rad u svojoj grupi.

Svaka grupa radi na dva problema ili sukoba.

Učenici raspravljaju različite ideje za rješavanje sukoba i problema i kako bi rješenje utjecalo samo na ciljanu grupu ili osobe (ovisno o tome spada li problem u kategoriju zajedničkog ili individualnog problema).

Učenici bilježe svoje ideje i ilustriraju ih na posteru sa dva problema ili sukoba te mogućim načinima za njihovo rješavanje. Označavaju rješenja koje preferiraju kao grupa.

Lekcija 3

Lista ideja

Koja rješenja preferira većina?

Odgajno-obrazovni ciljevi	Učenici uče kako formirati argumente u debati. Vježbaju raspravljanje za i protiv u raspravi i razumijevaju funkcionisanje većine.
Nastavni zadaci	Učenici prezentiraju prijedloge za rješenja i odlučuju o listi zajedničkih pravila u razredu.
Nastavni materijali	Stalac s papirom, olovke
Metode	Plenarna rasprava.

Opis lekcije

Učenici uzimaju postere koje su napravili u drugoj lekciji te ih predstavljaju pred cijelim razredom. Isto tako označavaju koje rješenja za dva problema ili sukoba smatraju najprikladnijima, a ujedno iznose razloge zbog čega su tako odlučili.

Nakon svake prezentacije, učenici predstavljaju svoje postere na zidu.

U razredu od 25 učenika, otprilike šest grupa će prezentirati svoja rješenja i sukladno tome govorit će se o dvanaest problema ili sukoba. Nakon što sve grupe prezentiraju svoje ideje, učenici bi trebali glasati o različitim rješenjima.

Svakom rješenju dodjeljuje se broj od jedan do pet (pretpostavljajući da nisu iznijeli više od pet rješenja za jedan problem ili sukob). Kako bi glasali, učenicima su date kartice sa brojevima od jedan do pet. Za svaki problem ili sukob, učenici mogu glasati tako da dignu u zrak karticu sa brojem kojeg namjeravaju dati rješenju. Nastavnik sabira podignute kartice i utvrđuje pobjedničko rješenje.

Nakon što su se sva rješenja problema i konflikata ocijenila, učenici bi trebali zajednički razmisliti o rezultatima i o činjenici da je o većina odlučila o rješenju.

Lekcija 4

Naš skup pravila

Kako formulišemo naša zajednička pravila?

Odgojno-obrazovni ciljevi	Učenici razvijaju zajedničko razumijevanje i uče kako se identificirati sa zajedničkim dogovorom.
Nastavni zadaci	Učenici zapisuju zajednička pravila i označuju svoja imena na njih. Raspravljaju mehanizme kontrole i moguće posljedice.
Nastavni materijali	Stalak s papirom, olovke.
Metode	Plenarna rasprava.

Opis lekcije

Nakon što su svi učenici glasali o različitim rješenjima za iznesene probleme ili sukobe, učenicima se daje zadatak da probleme i sukobe zapišu i naprave „ugovor“ o pravilima kojeg mogu potpisati svi.

U plenarnoj raspravi učenici razgovaraju o tome na koji način žele napraviti ugovor. Hoće li ga napraviti u obliku stakla s papirom, ili ga napisati na listu papira A4 formata, ili pak možda da bude zamotan i zapečaćen? Trebali bi se usaglasiti oko oblika koji im se sviđa, a ukoliko je potrebno i većinskom odlukom.

Učenici su slobodni da dizajniraju ugovor o pravilima na koji god način žele, sve dok se ne ispune sljedeći kriteriji:

- Sva rješenja o kojima su se složili moraju se zapisati u obliku izjava.
- Svi učenici trebali bi potpisati ugovor ispod tih izjava.
- Mjesto i datum potpisa ugovora trebao bi se naznačiti.

Nakon što je ugovor napisan i potpisan, učenici bi trebali raspravljati o tome što će se dogoditi onoj osobi koja bude prekršila jedno od pravila. Hoće li biti nekih posljedica? Ako da, koje vrste posljedica? Ko će kontrolisati primjenu pravila? Je li to svačija odgovornost? Jesu li specijalne osobe odgovorne za to? Hoće li to biti korisno ili kontraproduktivno?

Mogući korak: posljedice kršenja pravila dodane su u ugovoru (kao prilog).